

NEFORMALI MENINĖ VEIKLA KAIP DVASINGUMO UGDYMO FORMA

Romaldas Pečeliūnas

Šiaulių universitetas

Įvadas

Laisvalaikis ne tik filosofinė, sociologinė, bet ir psichologinė problema. Čia susikerta daug veiksnių, pirmiausia kyla prieštaravimų tarp žmonių masės ir kultūros, tarp galimybių perimti kultūrą ir žmonių suinteresuotumo, mokėjimo naudotis kultūros laimėjimais (Vaitkevičius, 1995).

Mokykla, orientuota į lygių piliečių bendrabūvį, besiremianti Lietuvos švietimo koncepcijos pagrindiniais principais, turi būti atvira pozityvioms idėjoms ir pasirengusi ugdyti kūrybiškai mąstantį žmogų, sugebantį pasirinkti informaciją ir savarankiškai veikti. Iš to, kaip asmenybė renkasi laisvalaikio praleidimo formas, dažnai sprendžiame apie jos kultūrinį lygį, o bendriausios laisvalaikio panaudojimo tendencijos atspindi bendrą visuomenės dvasingumo būklę. Šiuolaikinio meno samprata teikia galimybių veikti per asmens jausmų ir vertybių pasaulį. Kaip teigia Ž. Jackūnas (1993), „Lietuvos mokyklos meninio ugdymo tikslas turi remtis tokia meno samprata, kuri iškelia vertybinius bei prasminius jo dėmenis. Tai reiškia, kad meno esmė atsiskleidžia per šiuos du šiuolaikinės estetikos aspektus. Per meno perteikiamų vertybių išgyvenimus, emocijas sudaromas humanistinės vertybių sistemos formavimosi sąlygos“.

Taigi, galėtume teigti, kad kaip tik „mokykla sudaro arba nesudaro galimybes vaikui pažinti pozityvią laisvalaikio kūrybinę veiklą, sąlygoja vaiko asmenybės savikūrą“ (Kvieskienė, 1996, p. 12). Visapusiškas ugdymas, į kurį orientuojasi Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla, pasak V. Aramavičiūtės (1998, p. 91), „dažnai apibrėžiamas kaip asmens įvedimas į kultūrą ir perdavimas jam visų sričių kultūrinių vertybių“. Todėl meninis mokinių ugdymas yra aktuali problema, puoselėjant jų dvasingumą.

Straipsnio tikslas – atskleisti neformalią meninę veiklą kaip mokinių dvasingumo ugdymo formą.

Uždaviniai: atlikti literatūros, kuri atspindi neformalios meninės veiklos svarbą vaikų dvasingumo ugdymui, analizę; išsiaiškinti, kaip vaikai save realizuoja neformalioje meninėje veikloje.

Tyrimo metodai: kontentanalizė, nestandartizuota apklausa raštu.

Neformali meninė veikla kaip dvasingumo ugdymo forma

Neformalios veiklos pagrindiniai ugdymosi tikslai – aktyvus pilietiškumas, asmeninė savirealizacija, socialinė integracija bei užimtumo skatinimas. Neformali veikla prasminga tik tada, kai praturtina mokinio dvasinį pasaulį, kuriame ugdo jo jausmus ir iniciatyvą. Kad neformali veikla pasiektų norimų rezultatų, privalu jos procesą grįsti ne vien teorinėmis pratybomis, bet ir patirtimi, tobulinančia ne tik vaiko saviraišką, bet ir leidžiančia jam rea-

lizuoti save mėgstamoje veikloje. Ši veikla iš tiesų yra motyvacinis ugdymas, nes vaikai patys sąmoningai įvertina savo galimybes ir jiems nurodomi keliai, kaip tai atrasti.

Aptariant neformalios veiklos reikšmę vaiko dvasingumui puoselėti, atkreiptinas dėmesys į meninių dalykų ugdymą neformalioje veikloje. Meninis auklėjimas yra pati jauniausia meno, kaip mokslo, šaka. Būtina meninio lavinimo sąlyga yra laisvas, taisyklėmis nesuvaržytas, lankstus šio lavinimo realizavimas. Toks auklėjimas turėtų stimuliuoti domėjimąsi menu, kitaip tariant, jis turėtų būti propagandinio pobūdžio.

Nuolatinis meninio ugdymo tikslas – visais būdais palaikyti kūrybinį vaiko nusiteikimą. „Mūsuose dar per mažai atsižvelgiama į vaiko estetinio suvokimo, meninio mąstymo, kūrybinės vaizduotės ypatumus, meninių gebėjimų dėsninumus, pažintinius ir žaidybinius vaikų poreikius bei meninės kūrybos raidos dėsninumus. Mažokai dėmesio skiriama meninės veiklos auklėjamajai, kompensacinei bei psichoterapinei funkcijoms, o tai apsunkina harmoningos asmenybės ugdymo procesą“, – pažymi R. Noreikienė (1991, p. 41).

Saviraiška padeda emociškai išsiliesti, atsikratyti nereikalingos įtampos, leidžia būti paslankiems ir laisviems. Taigi, neužtenka vien mūsų noro vaiko vidiniam dvasingumui atskleisti, reikia vaiką paskatinti bei nukreipti tinkama linkme, kad ugdytiniai pasiektų ne suaugusiųjų laukiamų, bet savo norimų rezultatų.

„Vaikas ar jaunuolis, užsiimantis kūryba, saviraiška, nuolat tobulėjantis savo pasiekimais, dalyvavimu, atskaitantis visuomenei, yra pagrindinis papildomojo ugdymo institucijos kokybės rodiklis ir visos veiklos siekiamas rezultatas“ (Banevičiūtė, 2001, p. 184). Vadinasi, skatinami vaiko dvasingumo ugdymą, leidžiame jam būti saviimi bei išreikšti save mėgiamoje veikloje, nereikalaujant šabloniškų atsakymų, rezultatų. Natūralus vaiko pažinimo ir dvasingumo ugdymo poreikis didina jo aktyvumą, originalų mąstymą bei norą save atskleisti mėgstamoje veikloje. Dvasingumą, kaip pedagoginį reiškinį, įvairiausiai atskleidė E. Martišauskienė (2004).

Organizuojant papildomą ugdymą, svarbiausias pedagogo uždavinys – padėti realizuoti vaikui jo galimybes. Taigi, mokytojai prioritetą turi teikti mokinio dvasingumo ugdymo skatinimui, jo asmeninės kultūros realizavimui bei plėtotės siekiamams. Pasak V. Matonio, „visuminio integravimosi į kultūrą paradigma, visybiškas vaiko ugdymas tampa ne tik jo asmeniška kultūrine branda, bet ir išilieja į tautos kultūrinį procesą“ (2000).

Muzikinis lavinimas kaip dvasingumo ugdymo forma

Dainavimas daro tam tikrą įtaką vaiko vidiniam pasauliui bei pažinimo gebėjimų raidai, nes dainos turinio suvokimas ir jos atlikimas kelia tam tikrų emocijų, ska-

tina smalsumą bei norą pažinti ne tik *kas* ir *kur* vyksta, bet ir *kaip* ir *kodėl* vyksta. Dainuojant „dirba“ visas vaiko kūnas, emocinė sfera ir protas. Todėl toks įvairiapusis dainavimo poveikis vaikui yra daug efektyvesnis už daugelį kitų pedagoginių priemonių.

Dainavimas daug prisideda prie savęs pažinimo, savo galimybių įvertinimo, asmenybės ugdymo. Dainavimą šiandieniniame neformaliame ugdyme atspindi chorinė veikla. Choras yra veiksminga masinio muzikinio ugdymo forma, sudaranti visas galimybes moksleiviui realizuotiis jame bei veikti meniškai ir kūrybingai. Chorinis menas, kaip asmeninė vertybė, pasireiškia tada, kai tampa savirealizacijos poreikių tenkinimo priemone ir būdu. Todėl svarbu garantuoti, kad chorinio meno egzistavimas taptų gyvybingas ir prasmingas visuomenei bei žmogui. Šiuolaikinėje visuomenėje žmogus turi galimybę rinktis savirealizacijai aktualius būdus bei veiklos formas. Tai verčia keisti chorų organizavimo bei dainininkų ugdymo principus. Ši aplinkybė ypač svarbi šiandien, kai keičiasi visuomenės vertybių sistema, santykiai, asmens muzikiniai interesai ir didėja pasirinkimo jiems tenkinti galimybės. S. Jareckaitė (2008) atskleidžia pedagoginius-psichologinius veiksnius, lemiančius aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinio dainavimo veikla efektyvumą. Ž. Jautakytė (2004) nagrinėja aukštesniųjų klasių mokinių ugdymo optimizavimo galimybes, taikant muzikinę kūrybą. J. Kievišas, A. Kievišas (2004) nagrinėja vieną iš asmenybės dvasinės raidos ir jos skatinimo būdų – meninį ugdymą. R. Pečeliūnas (2004) aptaria vaiko dvasinės kultūros ugdymą per chorinį dainavimą. Z. Rinkevičius (2004) tiria, ar muzikos mokymo turinys sudaro palankias sąlygas mokykloje meninio-dvasinio ugdymo uždaviniams spręsti.

Šokis, muzika, vaidyba ir dailė kaip dvasingumo ugdymo formos

Vaiko kūrybinę veiklą, kaip ir muzikos srityje, sunkina tai, jog raiškos priemonės yra labai sudėtingos: mokantis **šokio**, daug kartų kartojami tie patys elementai, todėl vaikai dažnai pradeda kopijuoti, mėgdžioti, dėl tos priežasties meninės veiklos būdai lieka nuošalyje. „Šokio judesys, nesukeliantis grožio pajautimo, nepalieka jokio pėdsako vaiko sieloje, nedaro teigiamo poveikio jo asmenybei“ – teigia L. Kisielienė (2001, p. 35). Šokis teikia galimybių bendrauti išreiškiant savo jausmus ir mintis judesiu. Kitaip tariant, jis padeda išsakyti vidinę patirtį bei perduoti ją kitiems.

„Eilėraščiai, piešiniai, fotografijos, skulptūros gali būti interpretuojamos šokiu. Mokykloje ypač svarbu stiprinti vaizduotės ir kūno ryšį. Siekiant šio tikslo, naudingos improvizacinės, aplinkos vaizdavimo užduotys. Derindami įvairias užduotis, reikalaujančias pavaizduoti skirtingas daiktų, reiškinių savybes, ypatybes ir pan., laviname vaikų kūną bei gebėjimą sieti abstrakčius dalykus su kūno raiškos galimybėmis. Čia sujungiami verbalinio, fizinio ir abstraktaus suvokimo pradai“, – rašo B. Banevičiūtė (2001, p. 48).

Choreografijos užsiėmimuose ugdytojas turi „sugebėti numatyti situaciją, būti pasiruošęs keisti veiklos pobūdį, jei šis neatitiktų vaikų būsenos, numatyti, ką vaikai jaučia, ir pabandyti neigiamas emocijas paversti teigiamomis. Šokis yra labiau auklėjamas negu mokomasis vyksmas“, – mano P. Prokurotienė (2001, p. 41–42).

Įvairaus pobūdžio **muzika** žadina atitinkamas emocijas ir analogiškai – tam tikrus judesius bei jų išraiškingumą. Šioje sąveikoje muzika atlieka pagrindinį vaidmenį, o judesiai tampa tam tikra meninio vaizdo išraiškos ir emocinio santykio su muzika ugdymo priemone. Pasitelkęs vaizduotę, vaikas atrinka judesius, kurie labiausiai atitinka muzikos keliamus vaizdinius.

Dramos būrelis – viena iš priemonių, padedanti vaikui įgyti sceninių įgūdžių, nugalėti scenos baime, moko sutelkti dėmesį, mąstyti, fantazuoti, kurti, turtina vaiko dvasinį pasaulį. Vaikai vaidindami patiria kūrybos džiaugsmą, plečia savo akiratį, bendraudami su meno pasauliu, imituoja, pamėgdžioja suaugusiuosius, paukščių, gyvūnų balsus, jų judesius, mokosi laisvai judėti. Vaidindami vaikai pajunta kūrybos, pažinimo džiaugsmą, pasiseimia teigiamų emocijų, išmoksta gerbti vienas kitą, gražiai bendrauti tarpusavyje bei pažinti save.

„Nesugebėjimą atsikratyti vidinės įtampos liudija ir nereikalingi, betiksliai judesiai, pernelyg „lakios“ mintys, kai vaikai nuo vieno sumanymo metasi prie kito. Reikia nuolat atkreipti vaikų dėmesį į judesių bei intonacijų raišką, skatinti ją ir valdyti nesitenkinant tuo, kokia gims savaimė. Kuo geriau vaikai suvokia žodžius, tuo giliau įsikūnija į vaidmenį, atskleidžia vaidybos gebėjimus“, – pastebi V. Kazragytė (2001, p. 35).

„**Vaiko piešinys – tai kalbėjimo būdas**, dažnai vaikai renkasi tokį vaizdavimo būdą, kuris labiausiai atitinka jų raiškos poreikius, konkrečius siekius“ (Visockienė, 1999). Pasinėrę į savo kūrybą, vaikai išgyvena dvasios pakilimą, džiaugiasi patys ir džiugina darbelių stebėtojus. Dailė praturtina vaikų estetinius išgyvenimus, padeda ugdyti ir ugdytis jautrumą grožiui, meninę nuovoką, pastabumą visam, kas mus supa, tenkina ritmo bei harmonijos poreikius.

„Bet kokioje meninėje veikloje yra svarbi individo saviraiška. Vadinamosios meninės disciplinos – piešimas, muzika, literatūra ir t. t. – mokykloje tampa ta išskirtine sritimi, kurioje vyrauja ir privalo vyrauti įvairios saviraiškos priemonės“ (Gaižutis, 1988, p. 23).

Auklėjimo tikslas yra ypač svarbus – reikia lavinti vaikų sugebėjimą suprasti visuomenės gyvenimo normas ir idealus, padėti formuoti nepakartojamam jų charakteriui, skatinti kūrybinius polinkius bei dvasingumą. Tačiau taip pat reikia suvokti, kad neužtenka vaiką ugdyti, reikia jam padėti išmokyti ugdytis pačiam. Tik šiuo atveju vaikas mokės laisvai save išreikšti ir puikiai atras veiklą, kurioje jis save visiškai realizuos. Dailės ugdymo procese svarbūs yra mokinių dailinių gebėjimų diferenciacija ir kūrybinis požiūris į lankančiuosius (Kaluinaitė, 2004).

Tyrimo analizė

Atliekant tyrimą, siekta išsiaiškinti neformalios meninės veiklos įtaką vaikams, neformalios veiklos lankomumą bei tai, kaip vaikai save atskleidžia pasirinktame būrelyje. Todėl anketiniu būdu buvo apklausti 3–9 klasių mokiniai. Iš viso anketinėje apklausoje dalyvavo 134 respondentai (84 – merginos; 50 – vaikinai). Respondentų amžius nuo 9 iki 15–16 m. Tyrimo duomenys apibendrinti procentine išraiška ir išvedant jų vidurkius bei glaustai komentuojant. Straipsnyje pateikiami tik kai kurie tyrimo duomenys, ryškiausiai atspindintys neformalaus meninio ugdymo esamą padėtį.

Analizuojant anketas pastebėta, kad, vaikams augant, jų požiūris į neformalią veiklą silpnėja, jie tampa viskam abejingi ir pasyvūs. Darytina prielaida, kad neužtenka vaikų noro dalyvauti neformalioje veikloje, juos reikia

pastoviai skatinti ir akcentuoti šios veiklos reikšmingumą jų asmenybės vystymuisi.

Pirmoje lentelėje pateikti 3–9 klasių mokinių meninių būrelių pasirinkimo duomenys.

1 lentelė. 3–9 klasių mokinių preferencijos neformaliai meninei veiklai (%). N = 134

Būrelis	Klasės						
	3	4	5	6	7	8	9
Dramos	10	5	16	2	10	2	10
Dailės	27	6	3	12	10	10	12
Muzikos	27	8	6	24	15	20	16
Choreografijos	14	24	42	22	5	26	10

Kaip matyti iš pateiktos lentelės, „meniškiausi“ yra trečiokai. Net 78 % moksleivių lanko meninius būrelius. Antroji vieta tenka penktokams – 67 %, o trečioji vieta – aštuntokams – 58 %. Mažiausiai aktyvūs septintų klasių moksleiviai – neformalius meninius būrelius lanko trečdalis moksleivių. Pagal populiarumą pirmąją choreografinis būrelis, jam nedaug nusileidžia muzikos, po jų seka dailės ir dramos būreliai. Pastarasis būrelis yra gerokai atsilikęs pagal dalyvių skaičių ir populiarumą galbūt ir dėl to, jog mokyklose ne itin daug mokytojų, galinčių vadovauti tokio profilio neformaliai veiklai.

Reikia pastebėti ir kitą gana ryškia tendenciją – neformalioje meninėje veikloje vyrauja „moteriški“ kolektyvai: iš 19,9 % moksleivių, pasirinkusių choreografinius būrelius, vaikinai tesudaro 1,6 %. Iš 16,4 % muzikinius būrelius lankančių moksleivių tik 3,3 % berniukų. Iš 10,6 % dailės būrelius lankančių moksleivių tik 2,2 % berniukų. Iš 6,3 % dramos būrelius lankančių moksleivių berniukai sudaro 1,1 %.

Kitu anketoje pateiktu klausimu siekta išsiaiškinti veiksnius, skatinančius moksleivius pasirinkti neformalius meninius būrelius (2 lentelė).

2 lentelė. Išorinės paskatos, stimuliuojančios 3–9 klasių mokinius lankyti neformalius meninius būrelius (%). N = 134

Klasė	Išorinės paskatos					
	Tėvai	Draugai	Mokytojai	Būrelio vad.	Savo noru	Neturi nuomonės
3	32,0	16,0	4,0	12,0	0,0	36,0
4	55,5	25,9	0,0	14,8	3,7	0,0
5	38,8	22,2	0,0	25,0	13,8	0,0
6	20,0	13,3	0,0	0,0	66,6	0,0
7	25,0	0,0	5,0	10,0	35,0	25,0
8	0,0	0,0	6,2	0,0	75,0	18,7
9	5,5	11,1	5,5	11,1	27,7	38,8
Vidurkis	29,2	14,6	2,5	12,7	25,4	15,2

Žemesnėse klasėse pagrindiniai vaikų skatinimo veiksniai yra tėvai bei draugai. Tai žmonės, su kuriais jie glaudžiau bendrauja, kurių nuomonė jiems labai svarbi. Vyresnėse klasėse vaikai kaip pagrindinius skatinimo veiksnius nurodo tėvus, būrelio vadovą bei save. Mokiniai,

rinkdamiesi veiklą, pasitiki savo poreikiais bei norais, jie iš suaugusiųjų laukia tik pritarimo ir patarimo tam tikrais klausimais. Keistokai atrodo menkas mokytojų indėlis į mokinių akinimą rinktis meninius būrelius (3 lentelė).

3 lentelė. 6–9 klasių mokinių lankomų būrelių pasirinkimo vidinės paskatos (%). N = 134

Klasės	Įdomi veikla	Noras susirasti draugų	Noras daugiau išmokti	Igyti pasitikėjimo savimi	Neturi nuomonės
6	37	4	40	4	15
7	27	13	20	13	27
8	40	15	20	10	15
9	30	10	15	15	30

Atsakymuose vyrauja mokinių nuomonė, jog meniniuose būreliuose vyksta įdomi veikla. Tai leidžia manyti, jog būrelių vadovai geba sudominti mokinius patrauklia, aktualia jiems menine veikla. Kita pagal dažnumą minima vidinė paskata – noras daugiau sužinoti ir išmokti. Tai ypač ryškiai išreikšta 6 klasės mokinių atsakymuose. Po 20 % 7–8 klasių mokinių taip pat renkasi šį atsakymą, kiek mažiau tai nurodo 9 klasės mokiniai. Stebina didokas skaičius (9 kl. – 30 %, 7 kl. – 27 %) mokinių, šiuo klausimu neturinčių nuomonės. Iš tyrimo duomenų matyti,

ti, jog naujų draugų susiradimo paskata neaktuali šių klasių mokiniams – dauguma jų jau turi susiformavusį savą draugų ratą. Tai svarbiau žemesniųjų klasių mokiniams. Pasitikėjimo savimi įgijimas taip pat nėra ta paskata, kuri lemtų būrelių lankomumą. Todėl galima teigti, jog mokiniai meninius būrelius renkasi inspiruojami vidinės (dvasinės) paskatos.

Moksleivių nuomonė, ką jie naujo sužino ir išmoks ta lankydami neformalius meninius būrelius, apibendrinta 4 lentelėje.

4 lentelė 6–9 klasių mokinių savirealizacijos galimybės neformalioje meninėje veikloje (%). N = 134

Klasės	Suvokė savo gebėjimų galimybes	Suvokė, kas yra meno kūrinys	Išmoko bendrauti su žmonėmis	Sužinojo jausmų raiškos galimybes	Neturi nuomonės
6	48	15	10	10	17
7	30	10	20	20	20
8	42	8	15	15	20
9	35	10	15	10	30

6–9 klasių mokiniai, vertindami įgyjamas žinias, daugiausia mini savo gebėjimų išsiaiškinamą. Ryškiausiai tai matyti šeštokų ir aštuntokų atsakymuose. Kiek mažiau ši teiginį pasirinko devintos ir septintos klasės mokiniai, tačiau šis teiginys pats svarbiausias – vyresniųjų klasių mokinių atsakymuose, kuriuose nurodoma, jog dalyvavimas kolektyvuose padeda ugdyti bendravimo įgūdžius, jiems lengviau diskutuoti bei bendrauti su draugais, daugiau sužino apie meno raiškos galimybes. Tokius atsakymus pasirinko 6–8 klasių mokiniai (vienodas procentas), 9 klasės mokinių atsakymų procentas šiek tiek skyrėsi.

Žinodami tai, ką sugeba, mokiniai lengviau pasirenka patinkančią veiklą, tobulinta savo žinias ir įgūdžius. Vaikai, lankantys neformalų meninį būrelį, tampa savimi pasitikinčios asmenybės, jų žodynas yra kur kas gausesnis, nei tų vaikų, kurie praleidžia daugiau laiko prie televizoriaus ar kieme. Keistokas nemažos dalies aštuntos ir devintos klasės mokinių atsakymas, kad šiuo klausimu neturi nuomonės.

Siekta sužinoti, ar moksleiviai, pasirinkdami vienus ar kitus meninius būrelius, gali save atskleisti, išreikšti, realizuoti (5 lentelė).

5 lentelė. 3–9 klasių moksleivių savirealizacija neformalioje meninėje veikloje (%). N = 134

Klasė	Visiškai save realizuoja		Vidutiniškai save realizuoja		Beveik save realizuoja		Visiškai savęs nerealizuoja		Neturi nuomonės	
	Abs. sk.	%	Abs. sk.	%	Abs. sk.	%	Abs. sk.	%	Abs. sk.	%
3	9	45,0	8	40,0	3	15,0	0	0,0	0	0,0
4	18	66,6	8	29,6	1	3,7	0	0,0	0	0,0
5	14	58,3	9	37,5	0	0,0	1	4,1	0	0,0
6	7	46,6	4	26,6	2	13,3	1	6,6	1	6,6
7	9	50,0	6	33,3	1	5,5	1	5,5	1	5,5
8	4	26,6	7	46,6	1	6,6	0	0,0	3	20,0
9	2	13,3	5	33,3	2	13,3	2	13,3	4	26,6
Iš viso	63	47,0	47	35,0	10	7,4	5	3,7	9	6,7

Iš 5 lentelės įrašų matyti, jog beveik pusė moksleivių (vidurkis 47 %), lankančių meninius būrelius visiškai realizuoja save. Labiausiai savo gebėjimus atskleisti pasiseka ketvirtų, penktų, septintų klasių mokiniams, šiek tiek mažesnis trečių, šeštų klasių mokinių procentas. Silpnai save gali atskleisti aštuntos, devintos klasės mokiniai. Šio amžiaus mokiniams būdingas bet kokios veiklos neigimas, savų atradimų ieškojimas, todėl toks atsakymas nestebina. Dar 7,4 % trečių–devintų klasių mokinių neformalioje meninėje veikloje save beveik realizuoja. Tai rodo, jog apie 55 % mokinių patenkinti mokyklose esama menine veikla ir galimybėmis atsiskleisti kaip asmenybei. Daugiau nei trečdaliui moksleivių visiškai savęs atskleisti nepavyksta (vidurkis 35 %). Taip atsakė daugiau kaip 46 % aštuntos, 40 % trečios, per 37 % penktos, trečdalis septintos ir devintos klasės mokinių. 3,7 % mokinių visiškai savęs nepritaiko meniniuose būreliuose, o 6,7 % mokinių šiuo klausimu neturi nuomonės. Tyrimo duomenys formuoja mintį, jog apie 45 % mokinių nepatenkinti menine veikla mokykloje, o tai savo ruožtu rodo, jog mokinių dvasingumo ugdymas meno kolektyvuose dar nepakankamas.

Išvados

1. Atliktas tyrimas atskleidžia pagrindinius neformalios meninės veiklos ugdymo tikslus – tai užimtumo skati-

nimas, asmeninė savirealizacija bei dvasingumo ugdymas.

2. Svarbiausi veiksniai, keliantys vaikų domėjimąsi neformalia menine veikla, yra tėvai, draugai bei jie patys. Šeima, sudarydama vaikui palankias sociokultūrinės, psichologines sąlygas, turi galimybę išugdyti vaikui poreikį meninei veiklai bei dvasinės kultūros augimui.
3. Neformali meninė veikla ryškiai prisideda prie mokinių savęs realizavimo ir yra labai svarbi jų dvasinio ugdymosi priemonė.

Literatūra

1. Aramavičiūtė V., 1998, *Ugdymo samprata*. Vilnius.
2. Banevičiūtė B., 2001, Kai šokis tampa kūryba. *Žvirblių takas*. Nr. 4.
3. *Bendrojo išsilavinimo standartai I–X kl.*, 2008. Vilnius.
4. Daugėlienė V., 2001, Papildomas ugdymas turi padėti vaikams. *Socialinis ugdymas: papildomojo ugdymo situacija ir perspektyvos*. Šiauliai.
5. Gaižutis A., 1988, *Vaikystė ir grožis*. Kaunas.
6. Jackūnas Ž., 1993, Lietuvos švietimo plėtotė Europos edukacinių nuostatų kontekste. *Lietuvos švietimo reformos gairės*. Vilnius.
7. Jareckaitė S., 2008, Aukštesniųjų klasių mokinių muzikinio-estetinio ugdymo chorinio dainavimo veikla ypatumai. *Tiltai*. Nr. 37.

8. Jautakytė Ž., 2004, Aukštesniųjų klasių moksleivių muzikinė kūryba ir dvasingumas. *Pedagogika*. Nr. 72.
9. Kaluinaitė K., 2004, V–VII klasių mokinių kūrybingumo raida diferencijuoto dailės mokymo procese. *Daktaro disertacijos santrauka*. VPU.
10. Kazragytė V., 2007, Teatrinio ugdymo situacija mokytojų akimis. *Mokyklinis teatras: patirtis, problemos, perspektyvos*. Sud. J. Grigaitienė. Klaipėda.
11. Kazragytė V., 2001, Vaikų vaidybos gebėjimų ugdymo procesas. *Žvirblių takas*. Nr. 6.
12. Kievišas J., Kievišas A., 2004, Meninis ugdymas kaip asmens dvasingumo veiksnys. *Pedagogika*. Nr. 72.
13. Kisieliene L., 2001, Ritmo ugdymas šokio pamokoje. *Žvirblių takas*. Nr. 5.
14. Kviesskienė G., 1996, Moksleivių laisvalaikio kultūra. *Laisvalaikio kultūra*. Vilnius.
15. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos, 1997. Vilnius.
16. Lietuvos švietimo reformos gairės, 1993. Vilnius.
17. Martišauskienė E., 2004, Paauglių dvasingumas kaip pedagoginis reiškinys. *Monografija*. VPU.
18. Matonis V., 2000, Meninis ugdymas nūdieninėje kultūroje. *Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. Meninio ugdymo teorija JAV*. Vilnius.
19. Noreikienė R., 1991, Vaikas ir kūryba. *Etiudai*. Nr. 1.
20. Pečeliūnas R., 2004, Vaikų meninės dvasinės kultūros ugdymas chore. *Tiltai*. Nr. 22.
21. Prokurotienė P., 2001, Choreografijos ir „Aš ir pasaulis“ integravimas. *Žvirblių takas*. Nr. 4.
22. Rinkevičius Z., 2004, Dvasinio ugdymo problema muzikos pedagogikoje. *Pedagogika*. Nr. 72.
23. Vaitkevičius J., 1995, *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius.
24. Visockienė J., 1999, Saviraiška – kūrybiškumo pagrindas. *Žvirblių takas*. Nr. 1.

EXTRACURRICULAR ARTISTIC ACTIVITIES AS FORM OF DEVELOPMENT OF SPIRITUALITY

Romaldas Pečeliūnas

Summary

This article examines the importance of extracurricular activities in relation to a child's self-realization. Attention is focused on the importance of artistic subjects and teaching them in extracurricular activities. It should be noted that singing is significant in the process of allowing individuals to realize their potentials. However, other extracurricular activities are important to child's self expression as well, and one of them is dance lessons. Dancing acts as a process of communication, which helps to express a child's feelings, thoughts and inner experience through movement. Drama clubs are also one of the other extracurricular activities where children gain some acting skills, are taught to concentrate their attention, to fantasize and be creative. Art clubs are important as well. Art enriches esthetical experiences of children, helping them to understand the beauty of art, artistic perceptivity and observation. This article presents the answers of pupils in grades 3 to 9. The results that are based on children opinions about extra-curricular activities reveal how these activities help to develop their self expression, what the main reasons that make students interested in some particular artistic activities are and how important they are in self-realization of children. This article summarizes and comments on the main facts.

Keywords: extracurricular artistic activities, spirituality, education.

NEFORMALI MENINĖ VEIKLA KAIP DVASINGUMO UGDYMO FORMA

Romaldas Pečeliūnas

Santrauka

Švietimo strateginiuose nuostatuose numatyta pasiekti, kad neformalus švietimas taptų prieinamas visiems vaikams. Mokykla turi suteikti galimybę mokiniams rinktis papildomojo ugdymo būrelius. Neformalus ugdymas – tai viena pagrindinių sąlygų, kuri padeda plėtoti moksleivių saviraišką ir gerinti asmenybės socializaciją mokykloje. Laisvalaikis labai svarbus visapusiškai tobulai asmenybei ugdyti. Mokinio laisvalaikis tampa labai aktuali pedagoginė problema. Iš to, kaip asmenybė renkasi laisvalaikio praleidimo formas, dažnai sprendžiama apie jos kultūrinį lygį, o bendriausios laisvalaikio panaudojimo tendencijos atspindi bendrą visuomenės dvasingumo būklę.

Kad neformalia veikla būtų pasiekti norimi rezultatai, privalu jos procesą grįžti ne tik teorinėmis pratybomis, bet ir patirtimi, kuri tobulina ne tik vaiko saviraišką, bet ir leidžia jam save realizuoti mėgstamoje veikloje.

Vienas iš bendrojo lavinimo mokyklos uždavinių – suteikti vaikams deramą kultūrinę kompetenciją, įvairiapusio kultūrinio raštingumo bei kultūrinės raiškos įgūdžius. Straipsnyje tai aptariama per dainavimo, šokio, vaidybos ir dailės neformalios veiklos užsiėmimus. Atlikta anketinė III–IX klasių mokinių apklausa ir tyrimas, po kurio paaiškėjo, jog dauguma mokinių, rinkdamiesi meninius būrelius, vadovaujasi savo pomėgiais ir noru, tėvų ir draugų paskatinti ar būrelių vadovų pakviesti. Pagrindinė paskata lankyti meninius būrelius yra ne tik įdomi būrelio veikla, naujų draugų susiradimas (nors tai yra labai svarbu), bet ir noras kažką naujo išmokyti, įgyti pasitikėjimo savimi. Mokiniui svarbu sužinoti ir savo gebėjimų galimybes pasirinktoje meninėje veikloje. Apklausos duomenys rodo, jog daugiau nei pusė mokinių patenkinti užsiimama menine veikla, kuri padeda jiems visapusiškiau atsiskleisti.

Prasminiai žodžiai: neformali meninė veikla, dvasingumas, ugdymas.

Įteikta 2013-04-15